

Taktisen neuvottelun hyödyntäminen joukkojenhallintatilanteissa Oulun poliisilaitoksella

Jarno Väliäho

11/2023

TIIVISTELMÄ

Jarno Väliaho: "Taktisen neuvottelun hyödyntäminen joukkojenhallintatilanteissa Oulun poliisilaitoksella"

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen opinnäytetyö

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Jari Hakala ja Pasi Kotro

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämä kvalitatiivinen opinnäytetyö on tehty käsittelemään poliisin toimintaa taktisen neuvottelun näkökannalta joukkojenhallintatilanteissa. Opinnäytetyön tutkimus on keskittynyt Oulun poliisilaitokselle johtuen tutkimuksen tekijän virkasijainnista ja myös tekijän omista kokemuksista taktisena neuvottelijana Oulun poliisilaitoksella. Tutkimuksen tavoite on selvittää, onko taktinen neuvottelu järkevä ja toimiva työkalu joukkojenhallintatilanteissa, ja tuoko se lisäarvoa poliisin toimintaan tehtävillä, joissa paikalla toimii poliisin joukkojenhallintayksiköitä.

Tutkimus on toteutettu puolistrukturoituna haastattelututkimuksena, jossa haastattelujen kohteet on valittu heidän kokemuksensa ja koulutuksensa perusteella tähän nimenomaiseen tutkimukseen. Laadullisen haastattelututkimuksen perusta ovat laadukkaat tutkimuskysymykset ja avoin keskustelu, johon myös tässä tutkimuksessa on nojattu. Menetelmätutkimuksen aineistona on käytetty suomalaisia tunnettuja ja laajalti tunnustettujen tekijöiden teoksia, jotta on varmistettu tutkimuksen luotettavuus ja laatu.

Nykypäivän epävarmat tulevaisuustekijät ovat lisänneet runsaasti poliisin joukkojenhallintatehtäviä ympäri Suomen. Poliisin varautuminen näihin tehtäviin päätettiin Oulun poliisilaitoksella hoitaa siten, että joukkojenhallintaan otettiin mukaan yhdeksi toimijaksi taktinen neuvottelu. Taktisen neuvottelun avulla poliisin on hoitanut Oulun alueella lukuisia mielenilmaisuja sekä urheilutapahtumia, jossa on voitu ennakoida jonkinlaista järjestyshäiriötä. Tässä opinnäytteessä pyrin selvittämään, onko taktisen neuvottelun toiminta hyödyntänyt JOUHA -toimintaa.

Sivumäärä: 26

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 11/2023

Avainsanat: Poliisi, joukkojenhallinta, taktinen neuvottelu,

ABSTRACT

Jarno Väliäho: "Utilizing Tactical Negotiation in Crowd Control Situations at Oulu Police Department"

Type of thesis: *Research-based thesis*

Publicity: Public

Supervisor: Jari Hakala and Pasi Kotro

Degree: Bachelor of police services

This qualitative thesis has been conducted to examine the police's actions from the perspective of tactical negotiation in crowd control situations. The research in this thesis has focused on the Oulu Police Department due to the author's official position and their personal experience as a tactical negotiator at the Oulu Police Department. The objective of the research is to determine whether tactical negotiation is a sensible and effective tool in crowd control situations and whether it adds value to the police's operations in situations involving police crowd control units.

The research has been carried out as a semi-structured interview study, with interview subjects selected based on their experience and training relevant to this specific research. The foundation of qualitative interview research lies in well-constructed research questions and open dialogue, which has also been relied upon in this study. The methodological research has used works by well-known and widely recognized Finnish authors to ensure the reliability and quality of the research.

The current uncertain factors in today's world have significantly increased the number of crowd control tasks for the police throughout Finland. The Oulu Police Department decided to prepare for these tasks by incorporating tactical negotiation as one of the actors in crowd control. With the help of tactical negotiation, the police in the Oulu region have managed numerous public demonstrations and sports events where the possibility of public disturbances could be anticipated. In this thesis, I aim to determine whether the operation of tactical negotiation has benefited the crowd control operation.

Pages: 26

Month and year of review: 11/2023

Keywords: Police, crowd control, tactical negotiation

SISÄLLYS

1 Johdanto.....	5
2 Keskeiset käsitteet.....	7
2.1 Taktinen neuvottelu.....	7
2.2 JOUHA.....	8
2.3 Tilannejohtaja.....	9
2.4 Yleinen kokous ja yleisötilaisuus.....	9
3 Aihe ja tutkimuskysymykset.....	11
3.1 Aiheen valinta.....	11
3.2 Tutkimuskysymykset.....	12
3.3 Haastateltavat henkilöt.....	13
4 AINEISTO.....	14
5 Tutkimuksen toteuttaminen.....	15
5.1 Mitä hyvä tutkimus pitää sisällään?.....	15
5.2 Menetelmätutkimuksesta.....	16
6 TUTKIMUSTULOKSET.....	18
6.1 Tutkimustulokset kysymyksittäin.....	18
6.1.1 Kuinka taktista neuvottelua hyödynnetään Oulun poliisilaitoksen alueella joukkojenhallintatilanteissa?.....	18
6.1.2 Kuinka taktisen neuvottelun läsnäolo joukkojenhallintatilanteissa vaikuttaa tilanteen johtamisen kannalta?.....	19
6.1.3 Vaikuttaako taktisen neuvottelun läsnäolo kohteen toimintaan näkyvästi ja onko tällä vaikutusta joukkojenhallinnan toimintaan?.....	20
6.1.4 Kuinka jälkikäteen tarkasteltuna taktinen neuvottelu vaikuttaa tilanteiden ratkaisuun?.....	21
6.2 Haastattelujen analysoinnista.....	22
7 Johtopäätökset.....	23
7.1 Tutkimuksen laadun varmistaminen.....	24
7.2 Yhteenvetona.....	24
LÄHTEET.....	26

1 JOHDANTO

Mielenosoitukset, urheiluhuliganismi ja suuret väenkokoukset muiden vastaavien joukossa ovat usein aiheuttaneet poliisille päänvaivaa, ja vaativat runsaasti resursseja jo pelkän varautumisensa vuoksi. Kansainvälisistä uutisista olemme saaneet lukea valtavasti uutisia erityylisten tilanteista, joihin eri maissa on jouduttu ihmisten lähtiessä kaduille, tai jonkin muun tapahtuman aiheuttaneen kaaosta ja mahdollisia uhreja. Paikallinen poliisiviranomainen on koonnut voimansa ja hajottanut väkijoukkoja, tehnyt kiinniottoja ja saanut jossain vaiheessa tilanteen rauhoittumaan, tai sitten ei. Kaikki edellä mainitut ovat pohjana Suomen poliisin joukkojenhallintatyölle. Suomessa asiat tehdään tosiasiallisesti vain huomattavan paljon pienemmällä väkimäärällä, edelleen turvaten myös poliisin perustehtävät, jotka kuitenkin muodostavat poliisityön selkärangan nyt ja tulevaisuudessa. Joukkojenhallinta vaatii tekijöiltään uskallusta, ymmärrystä ihmisten ja erityisesti ihmisjoukkojen käyttäytymismalleista, sekä toteutuskykyä erityyisiin voimaa osoittaviin tehtäviin. Joukkojenhallintatehtävät ovat myös usein jälkikäteisen tarkastelun alla. Tarkastellaan toimiko poliisi oikein erilaisissa tilanteissa tai olisiko tilanteessa voinut toimia toisin? Silloin tällöin arvostellaan joukkojenhallintatilanteessa toimineen yksittäisen poliisin toimia, jonkin asian joko mentyä liian pitkälle, tai ainakin näyttäessä siltä tietystä kuvakulmasta katsottuna.

Miksi esimerkiksi mielenosoitukset sallitaan, jos niiden tiedetään aiheuttavan ongelmia yleiselle järjestykselle? Suomen perustuslain 13§ määrittää kokoontumis- ja yhdistymisvapauden: "Jokaisella on oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia ja osallistua niihin". Koska mielenosoitukset kuuluvat näin ollen jokaisen henkilön perusoikeuksiin, mikään viranomainen ei lähtökohtaisesti pysty niitä kieltämään, ellei muussa laissa erikseen mainita, esimerkiksi valmiuslaki 118§ "...voidaan tilapäisesti...kieltää oikeus oleskella ja liikkua tietyllä paikkakunnalla tai alueella...". Poikkeuksia perustuslain kokoontumisvapauteen on, mutta niitä en tässä tutkimuksessa tämän enempää käsittele.

Olen toiminut joukkojenhallintatilanteissa taktisena neuvottelijana Oulun poliisilaitoksen JOUHA-joukkueen (joukkojenhallinta -joukkue) kanssa. Näihin tilanteisiin lukeutuu niin varsinaisia mielenosoituksia, erilaisia väenkokouksia kuin urheilutapahtumiakin. Näissä tilanteissa, missä olen ollut mukana neuvottelemassa ihmisten kanssa tilanteen sisällä, JOUHAN ei ole kertaakaan tarvinnut käyttää omia keinojaan tilanteen rauhoittamiseksi tai saamiseksi hallintaa. Jälkikäteen olen kuitenkin niin itse kuin kollegoideni kanssa miettinyt, olisiko lopputulos ollut erilainen ilman taktista neuvottelua? Onko sen ansiosta tai vuoksi saatu ihmisjoukko käyttäytymään siten, kuin on toivottu, vai olisivatko asiat kuitenkin menneet siten kuten ne ovat menneet? Taktisesta neuvottelusta on nousemassa Oulun poliisilaitoksen alueella yksi tärkeä elementti joukkojenhallintatoimelle. Usein

tehtäviin lähetetty joukkojenhallintaa johtava poliisimies pyytääkin paikalle jo lähes rutiininomaisesti myös taktisen neuvottelun.

Opinnäytetyöni käsittelee Oulun poliisilaitoksen alueella tapahtuneiden joukkojenhallintatilanteiden hoitamista taktisen neuvottelun keinoin. Toimintamalli nostaa esiin kysymyksen, onko poliisilla tarvetta käydä keskustelua ihmisten kanssa näissä tilaisuuksissa Suomessa, vai onko pelkän JOUHAN läsnäolo paikalla riittävä toimenpide ratkaisemaan tilanne poliisin toivomalla tavalla? Rakennan työni sen ajatuksen ympärille, että teen laadullisen tutkimuksen, johon haastattelen oman laitokseni ryhmänjohtajat, sekä taktisen neuvottelun että JOUHAN osalta, ja saan heidän mielipiteensä esille. Näiden haastatteluiden pohjalta tarkoitukseni on löytää ratkaisu tähän kysymykseen, ja selvittää, mitä mahdollisia seikkoja tulevaisuudessa olisi hyvä ottaa huomioon mahdollisessa yhteistyössä taktisen neuvottelun ja joukkojenhallinnan välillä.

2 KESKEISET KÄSITTEET

Koska tässä tutkimuksessa käsitellään jonkun verran poliisin toimintaan liittyviä asioita, jotka eivät välttämättä ole yleisesti tiedossa, olen kirjannut alle joitakin tutkimuksen keskeisiä käsitteitä. Näiden käsitteiden avulla tutkimus on helpompi tulkita, kun ymmärtää käsitteiden merkityksen. Käsitteistä on mainittu erikseen myös useassa eri teoksessa, joissa käsitellään tutkimuksen tekemistä "Teorioiden ohella käsitteet ovat välttämättömiä tieteen ja tutkimuksen apuvälineitä. Ei voida edes ajatella tutkimusta ilman käsitteitä." (Pihlaja 2001, 42)

Käsitteet ovat tuiki tarpeellisia myös tässä tutkimuksessa. Jo niiden liittyminen poliisitoimintaan saattaa vaikeuttaa niiden tulkintaa, vaikkakin pääasiallisesti ne ovat johdonmukaisia ja pääteltävissä olevia. On kuitenkin mielestäni sekä selkeämpää, että johdonmukaista tuoda ilmi, mitä käsitteillä tässä tutkimuksessa tarkoitetaan väärinkäsitysten välttämiseksi.

2.1 Taktinen neuvottelu

Taktinen neuvottelu Suomessa määritellään POHA:n antamassa ohjeessa POL-2018-16210: "Taktisella neuvottelulla tarkoitetaan siihen koulutuksen saaneiden poliisimiesten suorittamaa neuvottelua, tai jo alkaneen neuvottelun tukemista erityyppisten konfliktitilanteiden hoitamisessa." Poliisin operatiivisen kenttätoiminnan perusteet POL-2017-13344 lisää tähän määritelmään vielä erikseen, että: "Se (taktinen neuvottelu) liittyy tavallisimmin linnoittautumis- panttivankitilanteisiin tai itsemurha-aikeissa olevan henkilön puhuttamiseen".

Näitä ohjeita tutkittaessa havaitaankin jo tähän opinnäytetyöhön liittyvä ongelma. Taktista neuvottelua ei ole suunniteltu joukkojenhallintatilanteisiin ohjeen tasolla. Kuitenkin käytännössä kaikki poliisin toimet lähtökohtaisesti pohjautuvat yksinkertaiseen fraasiin, joka opetetaan jokaiselle poliisiksi opiskelevalle henkilölle: "Poliisin tulee ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin pyrkiä ylläpitämään yleistä järjestystä ja turvallisuutta". Tämä ohjenuora on kirjattu poliisilakiin (Poliisilaki 6:1§), jossa tarkastellaan tehtävien hoitoa ja tärkeysjärjestystä. Taktista neuvottelua joukkojenhallintatilanteissa on kuitenkin ajateltu ohjetta laatiessa yhtenä mahdollisuutena. Samasta ohjeesta POL-217-13344 löytyy seuraava teksti: "Taktista neuvottelutoimintaa kehitettäessä tulee huomioida myös erilaiset suuret väenkokoontumiset, kuten esimerkiksi mielenosoitukset. Toiminta poikkeaa perinteisestä taktisesta neuvottelutoiminnasta jo lähtökohtaisesti, koska kyseessä ei ole jo tapahtunut rikollinen teko tai itsemurhahakuinen henkilö. Tällaisia tilanteita ja tapahtumia varten on mm. Ruotsissa koulutettu yleisötilaisuuksissa toimivia "neuvottelijoita". Toiminnassa korostuu aktiivinen

yhteydenpito tapahtumien järjestäjiin niin ennen varsinaista tapahtumaa kuin sen aikanakin. Näiden neuvottelijoiden tehtävänä on luoda luottamusta poliisin ja järjestäjien välille ja siten ennalta estää mahdollisten konfliktien syntymistä sekä toimia linkkinä järjestäjien ja tilanteen johdon välillä.” Tämä tarkoittaa siis sitä, että taktisen neuvottelun on katsottu soveltuvin osin olevan hyödynnettävissä oleva työkalu myös joukkojenhallintatoimintaan.

2.2 JOUHA

Joukkojenhallinta eli JOUHA määritellään Suomessa osaksi poliisin perustehtävää, jossa poliisi varautuu, joka vaarantaa yleistä järjestystä tai turvallisuutta väkijoukon väkivaltaisen käyttäytymisen vuoksi. Määräys antaa myös mahdollisuuden JOUHA -toiminnan käyttämiselle periaatteellisella tasolla kaikella sellaiselle toiminnalle, joissa tarvitaan erityisvarustusta tai erityiskoulutuksen saanutta poliisin henkilöstä. Erityisen huomion määräys antaa myös varautumiselle: ” Poliisin JOUHA -yksiköt edustavat osaltaan myös varautumista valmiuslaissa määriteltyjen poikkeusolojen ja yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ja perusteita vaarantavien kriisien varalle.” (POHA määräys, POL-2018-16213)

JOUHA -toimintaan - kuten kaikkeen muuhunkin poliisitoimintaan - Suomessa vaikuttavat runsaasti useat eri lait ja säädökset. Tärkeimpänä näistä voisi mainita Suomen perustuslain, joka takaa yksilölle oikeudet, jotka lähtökohtaisesti poliisin täytyy turvata. Lisäksi erilaiset kansainväliset sopimukset ja muut kansalliset lait perustuslain lisäksi antavat ihmiselle oikeuksia, joita ei poliisin toiminta saa loukata tai häiritä. Näin ollen poliisin toiminnan täytyy perustua siihen, että vaikka ihmisillä on oikeuksia, heillä on myös velvoitteita toisia ihmisiä kohtaan. Mikäli väen kokoontumiset tms. aiheuttavat hengen- tai terveydenvaaran, poliisilla on velvollisuus toimia sen estämiseksi. Tämä mahdollistaa poliisin JOUHA -toiminnan. Lisäksi JOUHA -toiminta on mahdollistettu erilaisten muuten vakavaa häiriötä aiheuttavien toimien estämiseksi tai poistamiseksi, kuten ”... esimerkiksi ydinturvallisuuteen liittyvän kuljetuksen, ydinvoimalaturvallisuuden, rikollisen ryhmittymän kiinnioton tai maa-hantulotarkastusten turvaaminen, luvattomasti toisen omistaman kiinteistön tai alueen vallanneiden henkilöiden poistaminen kohteesta, yleisötapahtumien turvallisuuden varmistaminen tai muut vastaavat tilanteet”. (POHA määräys POL-2018-16213)

2.3 Tilannejohtaja

Tilannejohtaja (tai usein puhekielessä Tilanne1) on määritelty (Valtioneuvoston asetus poliisista (19.12.2013/1080)) seuraavasti: "6 § Paikallispoliisissa tai poliisin valtakunnalliseen yksikköön kuuluvassa toimintayksikössä ryhmänjohtajaksi tai partionjohtajaksi määrätty poliisimies on alaisuudessaan toimivien poliisimiesten esimies. Yksittäisen poliisille kuuluvan tehtävän suoritusvastuu on tilannejohtajalla. Tilannejohtaja on johtamaansa tehtävää suorittavan henkilöstön esimies."

Poliisin operatiivisen kenttätoiminnan perusteissa (POHA ohje POL-2017-13344, liite 1) tilannejohtajalle määritellään muun muassa seuraavia toimia: "Tilanne 1 käynnistää tilanteen hallitsemiseksi välittömät toimenpiteet, joita ovat tilanearvio, vaaran poistaminen sekä minimoiminen ja lisävahinkojen estäminen...vaativassa tilanteessa tilanneorganisaatio eriytetään päivittäisen poliisitoiminnan komentoketjusta. Johto 1:n otettua johtovastuun tehtävällä keskittyy Tilanne 1 alaisensa kenttäorganisaation johtamiseen ennakkosuunnitelmien ja Johto 1:n linjausten mukaisesti."

Joukkojenhallintatilanteissa määrätään aina tilannetta johtava henkilö, eli tilannejohtaja. Tilannejohtaja toimii tilanteessa joukkojenhallintatilanteissa yleisjohtajan tai erikseen tilanteeseen määritetyn Johto1 alaisuudessa, saaden häneltä ne poliisin päällystön päätettäväksi määrätty parametrit, joiden varassa hän tilannetta johtaa. Tilannejohtajalle määritellään joko erilliseen, jo poliisin tietoon aiemmin tulleeeseen tehtävään liittyen tietyt resurssit, tai tilanteen syntyessä akuutisti, hän saa käyttöönsä ne resurssit, mitkä ovat mahdollista ja tarkoituksenmukaista tehtävälle antaa.

2.4 Yleinen kokous ja yleisötilaisuus

Yleisen kokouksen määritelmä löytyy kokoontumislaista 2§, 2 mom.: "Yleisellä kokouksella tarkoitetaan tässä laissa mielenosoitusta tai muuta kokoontumisvapauden käyttämiseksi järjestettyä tilaisuutta, johon muutkin kuin nimenomaisesti kutsutut voivat osallistua tai jota he voivat seurata. Yleisenä kokouksena ei kuitenkaan pidetä sellaista mielenosoitusta, joka on tarkoitettu ainoastaan yksittäisten henkilöiden mielipiteen ilmaisemista varten". (Kokoontumislaki 23.12.1999/1257) Tämä määritelmä on tärkeä siltä osin poliisin JOUHA -toiminnalle, että se määrittelee sen aihion, missä useimmiten poliisin JOUHA -toimintaa käytetään. Poliisilaki 4§ määrittelee poliisitoiminnassa erittäin tärkeän periaatteen, eli vähimmän haitan periaatteen. Sen mukaan "Poliisin toimenpiteillä ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää...kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi". Näitä edellä mainittuja pykälä joudutaan toistuvasti vertaamaan joukkojenhallintatehtävällä. Vähimmän haitan periaate suhteutetaan kaikkiin poliisitoimintaa koskeviin tehtäviin, mutta sen yleisperiaatteellinen merkitys on mielestäni syvimmillään juuri näissä länsimaisen demokratian perusasioissa, joissa harkitaan puuttumista ihmisen perusvapauksiin, kuten kokoontumisvapauteen.

Yleisötilaisuuden kokoontumislain 2§ 3 mom. määrittelee seuraavasti: ” *Yleisötilaisuudella* tarkoitetaan tässä laissa yleisölle avoimia huvitilaisuuksia, kilpailuja, näytöksiä ja muita niihin rinnastettavia tilaisuuksia, joita ei ole pidettävä yleisinä kokouksina. Jos tilaisuuteen osallistuminen edellyttää kutsua tai määrätyn yhteisön jäsenyyttä, sovelletaan siihen tämän lain säännöksiä yleisötilaisuudesta, jollei tilaisuutta osanottajien lukumäärän, tilaisuuden laadun tai muiden erityisten syiden perusteella voida pitää luonteeltaan yksityisenä”.

Kokoontumislaki myös määrittelee yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden pitäjälle vastuita, joista ehkä poliisin toiminnan kannalta itse pidän tärkeimpänä 3§ selkeää kannanottoa kokouksen tai tilaisuuden kulusta: ”Yleinen kokous ja yleisötilaisuus on järjestettävä rauhanomaisesti sekä osanottajien tai sivullisten turvallisuutta vaarantamatta ja heidän oikeuksiaan loukkaamatta. Tällaista tilaisuutta järjestettäessä on huolehdittava siitä, ettei kokoontumisesta aiheudu huomattavaa haittaa ympäristölle”. Jo pelkästään tämän pykälän läsnäolo käsittää sen, että poliisin saadessa tietoa tai muuten epäilyn nostaessa päätään mahdollisen järjestyshäiriötä kohtaan, poliisin on varauduttava toimimaan tilanteessa. Tämä taas tarkoittaa yleisellä tasolla sitä, että poliisin on varauduttava ja myöskin kyettävä toimimaan väenpaljoudessa. Tämä jo pelkästään mahdollistaa, oikeuttaa ja käytännössä velvoittaa poliisin JOUHA -toimintaa.

3 AIHE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

3.1 Aiheen valinta

Taktinen neuvottelu usein mielletään yksittäisen henkilön kanssa tehdyksi neuvotteluksi, jossa poliisi pyrkii neuvottelun keinoin saamaan henkilön joko luopumaan väkivallasta toista henkilöä tai itseään kohtaan. Useimmat joukkojenhallintatilanteet poikkeavat lähtökohdiltaan tästä oletuksesta, vaikkakin joissain tapauksissa väkivallan mahdollisuus on selkeästi läsnä. Mielenosoitukset erityisesti korona-aikana osoittivat, että poliisin JOUHA -toiminta mahdollisti mielenosoittamisen turvallisesti, vaikka valtaväestö olisikin ollut mielenosoitusta vastaan. Taktisen neuvottelun läsnäololla varmistettiin ennen tapahtumaa, sen aikana, ja vielä tapahtuman jälkeen, että luottamus poliisiin kaikkien oikeuksien turvaajana säilyy, ja myöskin sen, että mielenosoitukseen myönnetyn luvan määrittämät rajat mielenosoitukselle pysyvät niille määritetyissä puitteissa. Oulussa juuri korona-aika toikin taktisen neuvottelun selkeästi osaksi joukkojenhallintatilanteita. Aikaisempaan nähden paikalla ei enää näkynytäkään kypärin ja muiden varusteiden varustautuneita poliiseja, vaan paikalla olikin hyvin tavanomaisesti varustettuja poliiseja, jotka poikkesivat tavanomaisesti "partiopoliisista" vain selässä lukevalla "Neuvottelija" -tekstillä. Nämä "neuvottelijat" ottivat rohkeasti puheyhteyden mielenosoittajiin, vastailivat yleisön kysymyksiin tapahtumista, ja kävivät aktiivista keskustelua aiheesta riippumatta, saaden mielenosoituksen päättymään ajallaan ja ilman varsinaista voimannäyttöä tai käyttöä poliisiorganisaation taholta. Tästä heräsikin ajatus tähän opinnäytetyöhön, jossa taktinen neuvottelu astuu mukaan joukkojenhallintatilanteisiin yli varsinaisten määriteltyjen tehtävärajojen, ollen yksi työkalu toimivalle tilannejohtajalle käytettäväksi. Oulussa menetelmää on nyt sovellettu muutamia vuosia, ja koin tärkeäksi tutkia menetelmää tarkemmin. Taustalla tutkimuksessa on se, että tutkimuksessa nousevia ajatuksia ja ehkäpä jopa sen johtopäätöksiä voisi käyttää hyväksi TANE -perus/jatkokursseilla, sekä mahdollisesti nostaa esiin JOUHA-puolella. Työn rajaamiseksi olen päättänyt käsitellä aiheesta vain Oulun poliisilaitoksen tapaa toimia, ja rajaan haastattelut vain Oulun poliisilaitoksen henkilökuntaan.

Aihealueena taktinen neuvottelu on erittäin laaja, ja siitä on tehty valtavia tutkimuksia erityisesti länsimaissa, erityylisiin taktisen neuvottelun aihealueisiin liittyen. Esimerkiksi on tutkittu, kykenevätkö poliisin taktiset neuvottelijat erityisen empaattiseen ajatteluun (The Emotionally Intelligent Officer? Exploring Decision-Making Style and Emotional Intelligence in Hostage and Crisis Negotiators and Non-Negotiator-Trained Police Officers, Amy Rose Grubb & Sarah J. Brown & Peter Hall 2018). Kyseisen tutkimuksen tuloksen mukaan ei erityisiä empaattisia kykyjä havaittu. Lisäksi on luotu useita erityylisiä ohjeita ja oppaita taktisen neuvottelun tilanteisiin. Tästä esimerkkinä voisin mainita vaikkapa teoksen "The Elements of Police Hostage and Crisis Negotiations: Critical Incidents and How to Respond to Them" (Greenstone New York: Routledge. 2005 ebook), jossa määritellään muun muassa minkälaisia välineitä taktisella neuvottelijalla on aina hyvä pitää saatavilla. Samoin

joukkojenhallinnasta on kirjoitettu tuhansia ja tuhansia sivuja erilaisia oppaita ja näkemyksiä, ehkäpä sen ristiriitaisesta luonteesta johtuen. Joukkojenhallinta herättää voimakkaita tunteita yleisön keskuudessa, jo pelkästään siihen liitettyjen mielikuvien perusteella; poliisi varustautuu kypärin, kilvin, hevosin ja koirin vastaanottamaan ihmispaljoutta, ja patukoi jokaista, joka uskaltanut liian lähelle. Suomalainen poliisi ei onneksi toimi kuten usein uutislähetyksistä maailmalta saamme nähdä.

Tutkimuksessa kuitenkin nämä kaksi aika suuresti tutkittua ilmiötä yhdistämällä, ei juuri löydykään enää yhteisiä tutkimuksia. Kirjassaan "When Riot Cops Are Not Enough: The Policing and Repression of Occupy Oakland" vuodelta 2017, Mike King tutkii joukkojenhallintaa historiasta nykypäivää kohti. Tässä tutkimuksessa hän huomioi mielenkiintoisen seikan noin 50 vuoden takaa: "1970 -luvulla tapahtui merkittävä muutos kohti oikeudellisempaa menetelmää protestien hallinnassa, joka perustui poliisin ja mielenosoittajien välisiin neuvotteluihin. Neuvottelut yleensä johtivat lupaan osoittaa mieltä tiettyjen ehtojen sisällä, mikä vähensi mielenosoittajien häiriköintiä ja vastaavasti poliisin voimankäyttöä" (King 2017, 23).

Kyseessä on tavanomaisesta neuvottelusta tai tavanomaisesta joukkojenhallinnasta poikkeava tilanne. Joukkojenhallinta luo mielikuvan valtavista poliisimääristä marssimassa väkijoukkoon vesitykkien avustamana ja kantamassa ihmisiä kiinniotetuksi, ja taktinen neuvottelu yksittäisen lainrikkokojan puhuttamisen, jonkin yksittäisen tilanteen keskeyttämiseksi. Näiden kahden yhdistelmä on kuitenkin myös suuressa maailmassa hieman tuntemattomampi maaperä. Taktiseen neuvotteluun koulutetut henkilöt suorittavat erityyppisiin joukkojenhallintatilanteisiin liittyvää tehtävää. Halusin saada asiasta hieman avattua tutkimusta, ja tutkimustyöni tavoitteena onkin tutkia, miten nykyisellään tehtävät poliisin velvollisuuksiin kuuluvat tehtävät tukevat toisiaan, vaikka lähtökohdat ovatkin hyvin erilaiset. Erilaisista lähtökohdista huolimatta niiden tavoite on kuitenkin lähes identtinen, eli yleisen järjestyksen turvaaminen, ja hengelle ja terveydelle vaarallisen toiminnan lopettaminen.

3.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksiksi tutkimukseen ovat valikoituneet:

- Kuinka taktista neuvottelua hyödynnetään Oulun poliisilaitoksen alueella joukkojenhallintatilanteissa?
- Kuinka taktisen neuvottelun läsnäolo joukkojenhallintatilanteissa vaikuttaa tilanteen johtamisen kannalta?
- Vaikuttaako taktisen neuvottelun läsnäolo kohteen toimintaan näkyvästi ja onko tällä vaikutusta joukkojenhallinnan toimintaan?

- Kuinka jälkikäteen tarkasteltuna taktinen neuvottelu vaikuttaa tilanteiden ratkaisuun?

Kingin tutkimuksen mukaan neuvoteltu hallinta pyrkii tekemään mielenosoituksista vähemmän häiritsevää ja vähentämään sen luomaa uhkaa, mikä vähentää tarvetta poliisin voimannäyttöön ja voimankäyttöön (King 2017, 27). Näillä tutkimuskysymyksillä on tavoitteena luoda ajatuspohjaa tulevalle toiminnalle, jotta nuo Kingin mainitsemat pyrkimykset täyttyisivät. Mahdollisista esille nostettavista ongelmista voidaan keskustella, erityisesti nyt tutkimuksen kohteena olevan Oulun poliisilaitoksen toimijoiden sisällä, koska kaikki tuntevat toisensa ja keskusteluyhteys on jo valmiiksi olemassa. Taktisille neuvottelijoille ei ole olemassa virallista koulutusta joukkojenhallintatilanteisiin. Luomalla jonkinlaisen ajatuskeskiön mahdollisesta toimintatavasta, voidaan tästä johtaa tulevaisuuteen uusi vaikkapa toiminnallinen opinnäytetyö ”Taktisen neuvottelijan opas joukkojenhallintatilanteissa”. Tätä pyrin kuitenkin tarkoituksellisesta välttämään tässä työssä, koska en halua ohjata tai rakentaa sellaisia toimintamalleja tällä kohtuullisen suppealla näkemyksellä, joka itselläni asiasta on. Kun varsinaisia oppaita tai ohjeita tilanteissa toimimiseksi aletaan suunnitella, mukaan täytyy ottaa suuremmat mittakaavat ja koko poliisihallituksen ohjekirjasto, eikä tässä työssä ole tarpeellista siihen mennä. Itse koen tämän tutkimuksen ehkä paremminkin jalansijana uusille ja mahdollisesti huomattavasti laajemmille tutkimukselle aihealueeseen liittyen.

3.3 Haastateltavat henkilöt

Kyseiseen työhön päätin tarkkaan valikoida haastateltavat henkilöt. Koska olen rajannut aihealueen koskemaan Oulun poliisilaitoksen toimintatapaa, halusin haastatella luonnollisesti Oulussa varsinaisissa käytännön työtehtävissä olevia henkilöitä. Päätin pidättää henkilöllisyydet salaisina, ja tämä kaikille haastattelun kohteille sopi erittäin hyvin.

H1 toimii Oulussa taktisen neuvottelun ryhmänjohtajana. Hänellä on useiden vuosien kokemus ja koulutus taktisesta neuvottelusta, ja hän on osa valtakunnallista kouluttajapoolia.

H2 toimii Oulussa JOUHA:ssa vastaavana ylikonstaapelina, ja on toiminut tehtävässä vuosien ajan. Hän vastaa JOUHAtoiminnan koulutuksesta Oulussa.

H3 toimii taktisen neuvottelun päällystövastaavana Oulussa. Hänen vastuualueelleen kuuluu taktisessa neuvottelussa neuvottelijaresurssi, välineistö, koulutustarpeeseen vastaaminen ja valtakunnallisessa kehitystyössä mukana oleminen.

H4 toimii Oulussa JOUHA -päällystövastaavana. Hänen vastuualueelleen kuuluu Oulussa joukkojenhallinnan resurssi, välineistö, koulutustarpeeseen vastaaminen ja valtakunnallisessa kehitystyössä mukana oleminen.

4 AINEISTO

Tähän tutkimukseen liittyy runsaasti poliisiorganisaation ja sen ylimmän toimielimen eli Poliisihallituksen antamia ohjeita ja määräyksiä. Näistä tässä tutkimuksessa tärkeimpinä voidaan pitää määräyksiä taktisesta neuvottelusta, että joukkojenhallinnasta. Vaikka näihin kahteen ohjeeseen ei välttämättä tutkimuksessa kirjallisesti toistuvasti viitata, ne elävät asiaan liittyvissä käytännön toimissa koko ajan voimakkaasti läsnä. Lisäksi tutkimuksessa ovat esillä luonnollisesti eri lakien kuten perustuslain, poliisilain ja valmiuslain määräykset. Olen tutkinut myös kotimaisia ja ulkomaisia kirjoituksia asiaan liittyen.

Aineiston ongelmaksi muodostui oikeastaan se, että molemmista toimista löytyi erikseen runsaastikin tutkittua materiaalia, mutta taktista neuvottelua ja joukkojenhallintaa ei ole tutkittu samassa tutkimuksessa ainakaan kotimaassa sellaisella tavalla, että kyseistä tutkimusta voitaisiin käyttää lähteenä tässä tutkimuksessa. Näin ollen olen joutunut rakentamaan tutkimusta enemmän oman kyyni varassa näiden kahden poliisitoimen yhdistämisessä. Sinällään tämä yhdistäminen ei aiheuttanut itselleni ongelmaa, mutta hypoteesien tekeminen ilman varsinaista lähdettä on aina riski tutkimuksessa, mikäli hypoteesille ei suoraa lähdepohjaa ole näytettyä.

Haastattelututkimus eli laadullinen tutkimus vaatii taas oman teoriapohjansa, johon laadullisen tutkimuksen tulee aina pohjautua. Laadullisen tutkimuksen olen perustanut pitkälti Jari Eskolan ja Juha Suorannan teokseen "Johdatus laadulliseen tutkimukseen", Jari Metsämuurosen tutkimukseen "Laadullisen tutkimuksen perusteet", Pertti Alasuutarin "Laadullinen tutkimus" ja Juhani Pihlajan "Tutkielmaa tekemään" teoksiin. Koin nämä teokset kohtuullisen järkiperaisiksi tehdessäni koulutuksen aiempaa "tutkimus, kehittäminen ja innovointi" -osiota, jossa saimme mahdollisuuden tutustua laadullisen tutkimuksen osalta hieman laajempaan valikoimaan kyseisen tieteenalan tutkimuksia. Menetelmätutkimukseen liittyen aineistona tässä tutkimuksessa on käytetty myös muitakin lähteitä, mutta on tarpeetonta tähän jokaista näistä määritellä ja kirjata.

Varsinaisen haastattelututkimuksen sydän on tietenkin itse haastattelut. Henkilötasolla käsittelin aihetta jo osiossa "3.3 Haastateltavat henkilöt", enkä näe tarkoituksenmukaiseksi käsitellä tuota kohtaa tässä enempää. Aineistona haastattelut rakentuvat puolistrukturoituna teemahaastatteluna, jossa haastattelu rakentuu tutkimuskysymysten ympärille. Tämän ollessa erityisen tärkeä osa tutkimusta, kerron siitä tarkemmin seuraavassa osiossa "5 Tutkimuksen toteuttaminen".

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyö toteutetaan kvalitatiivisesti teemahaastatteluna, esittäen suhteellisen avoimia kysymyksiä, jotta haastateltavien henkilöiden omat ajatukset ja mielipiteet korostuisivat. Mielestäni tällä tavoin saadaan aikaan operatiivisesti järkevin kuva, kun varsinaiset toimivat operaattorit pääsevät analysoimaan hyviä ja huonoja puolia, sekä kehittämään ja ideoimaan kuinka toimintaa pystyy kehittämään. Haastattelututkimukseen olen valikoitunut tarkoituksellisesti henkilöt, joilta on kysytty suostumus tämän tutkimuksen toteuttamiseen. Nämä haastateltavat työskentelevät kaikki Oulun poliisilaitoksella, jolloin tutkimusta varten on haettu tutkimuslupa Oulun poliisilaitokselta. Haastateltavat henkilöt ovat avainasemassa sekä taktisen neuvottelun että joukkojenhallinnan osa-alueella. Avointen kysymysasetteluiden johdosta tutkimustulokset perustuvat heidän näkemyksiinsä aiheesta, eikä kysymysasettelulla pyritä ohjaamaan kohdehenkilöiden vastauksia.

Kysymyksissä koskien poliisin operatiivista toimintaa on aina vaarana tällaisissa tutkimuksissa, että tutkimustulokset tuleva olemaan ainakin jollain tavalla turvaluokiteltua tietoa. Haastateltaville kerrottiin tavoitteesta tehdä avoin ja julkinen tutkimus, ja tällä tavoin pyrittiin saamaan sellaisia vastauksia, joita ei tarvitse salata. Osaa vastauksista tulkittiin haastateltavien kanssa siten, että vastausta hieman muutettiin, ettei poliisin taktisia menetelmiä, tai muita poliisin operatiivisen toiminnan kannalta turvaluokiteltuja menetelmiä tule julki tämän tutkimuksen vuoksi.

5.1 Mitä hyvä tutkimus pitää sisällään?

Tutkimuksen tekeminen kokonaisuudessaan on usein pitkäkallinen prosessi. Juhani Pihlaja käsittelee teoksessaan "Tutkielmaa tekemään" tutkielman ja tutkimuksen tekemistä: "Etenkin laadullisessa tutkimuksessa prosessi on päättymätön, eri vaiheisiin joudutaan palaamaan tämän tästä. Tutkimustehtävä elää ja täsmentyy tämän tästä." (Pihlaja 2001, 26). Pihlaja ymmärtääkseni pyrkii kertomaan laadullisen tutkimuksen dilemmasta, jossa haastateltava pääsee omalla kertomallaan vaikuttamaan tutkimustulokseen ja antamaan oman vastauksensa kysymyksiin, mikäli haastattelututkimus tehdään avoimin kysymyksiin. Hänen mukaansa tutkimuksen päävaiheeseen kuuluu kuusi eri vaihetta, joita ovat aiheen problematisointi, aineiston keruu, aineiston analysointi, tulosten tulkinta ja pohdinta sekä raportin kirjaaminen (Pihlaja 2001, 26). Omasta mielestäni Pihlaja joko vahingossa tai tarkoituksella unohtaa listasta sen tekijälle mielestäni kaikkein tärkeimmän, eli tutkimuksen tarkoituksenmukaisuuden löytämisen. Mielestäni tarkoituksenmukaisuuden löytäminen tutkimuksesta määrittelee hyvin pitkälle sen, kuinka tarkoin tutkimus tehdään, ja kuinka paljon tutkimuksen tekijä siihen itsestään antaa.

5.2 Menetelmätutkimuksesta

Havaitsin kahlatessani tätä tutkimusta läpi useiden lähdeostosten vertailevan menetelmätutkimuksia ja niiden hyviä ja huonoja puolia. Ehkäpä on siis tärkeää käydä läpi myös omassa tutkimuksessani, mitkä yleisimmät menetelmätutkimukset ovat vertailtavina.

Raine Valli määrittelee kvantitatiivisen eli määrällisen tai tilastollisen tutkimuksen seuraavasti: "Tilastollinen tutkimus on yksinkertaistettuna ja ulkoisesti tarkasteltuna lähinnä numerojen hyväksikäyttöä ja hyödyntämistä. Siinä tutkimusaineistoa käsitellään siis numeroin erilaisten matemaattisten toimenpiteiden avulla." Vallin teoksen mukaan tilastollinen tutkimus perustuu hyvin pitkälti tilastojen käyttöön, kuten jo tutkimuksen nimestäkin voi päätellä. Tilaston ollessa yhteenveto jonkinlaisesta otannasta, mikä on määritelty tutkimuksessa olevilla määritelmillä, saadaan näitä tilastoja tutkimalla aikaan tutkimustulos, jolla pyritään vastaamaan tutkimuskysymyksiin (Valli 2015, 1 luku). Koska oma tutkimukseni ei perustu kvantitatiiviseen tutkimukseen, en määrittele sitä tämän enempää.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa eli laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen ratkaisu haetaan haastattelututkimuksen avulla. Haastattelututkimukset eritellään kolmeen eri luokkaan (Metsämuuronen 2008, 40). Näitä tyylejä käsitellään esimerkiksi Metsämuuronen toimesta, ja ne ovat strukturoitu haastattelu, puolistrukturoitu haastattelu sekä ei-strukturoitu haastattelu (Metsämuuronen 2008, 41). Nämä haastattelutyylit ovat tarkoituksenmukaisuudeltaan hieman eri tyyliin haastattelutilanteisiin rakennettuja. Strukturoitua haastattelua käytetään useimmiten silloin kun tehdään esimerkiksi lomakehaastattelua, jossa halutaan lyhyitä tai lyhyehköjä vastauksia ja tavoitteena on saada vastauksia nopeasti (Metsämuuronen 2008, 40). Ei-strukturoidun haastattelun eli avoimen haastattelun tyyli on hyvinkin vapaa, ja on parhaimmillaan silloin kun tarkoitus on käsitellä sellaisia asioita, mitä ei voi osoittaa tai selvittää selkeillä, lyhyillä faktatiedoilla, vaan tietoa täytyy käsitellä laajempaa kokonaisuutta, kuten vaikka jonkin henkilön menneisyyttä. Avoimesta haastattelusta kertoo Metsämuuronen "Avoin haastattelu voi olla olemukseltaan lähellä keskustelua" (Metsämuuronen 2008, 41).

Vastaavaa luokittelua löydetään myös muilta laadullista tutkimusta pohtineilta. Haastattelu on yksi tiedonhankinnan perusmuodoista, sillä se pystyy joustamaan. Se soveltuu moniin eri tarkoituksiin ja lähtökohtiin. Haastattelut voidaan jaotella erilaisiin alalajeihin, joita ovat esimerkiksi strukturoimaton haastattelu, puolistrukturoitu haastattelu, teemahaastattelu, syvähaastattelu ja kvalitatiivinen haastattelu. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, 11, 14, 43-44.)

Tutkimukseni on siis menetelmätutkimukseltaan laadullinen tutkimus eli haastattelututkimus. Haastattelututkimus voi pitää sisällään erilaisia tyylejä haastatella. Itse käytin tähän omaan tutkimuk-

seeni puoli-strukturoitua haastattelua. Puolistrukturoidulla haastattelulla eli teemahaastattelulla tutkitaan jotakin tiettyä teemaa tai aihetta, tietyin kysymyksin, kuitenkin haastattelutyylin ollessa suhteellisen vapaa, keskusteluluontoinen (Metsämuuronen 2008, 41). Olin yhteydessä jokaiseen haastateltavaan erikseen, ja sovimme tapaamisen, jossa kummallakaan meistä ei ollut ulkoisia häiriötekijöitä, eikä kummallakaan ollut erityinen kiire lopettaa haastattelua ajanpuutteen tai muun välitöntä huomiota vaativan asian vuoksi. Kun tällaista aikapainetta ei ollut, ainakin itse koin haastattelutilanteen huomattavasti luonnollisemmaksi, ja pystyimme aina molemmat käymään tutkimuskysymystä hieman laajemmin läpi kuin pelkän kysymyksen suoran vastauksen osalta, mikä on mielestäni myös koko haastattelututkimuksen idea. En henkilökohtaisella tasolla kovinkaan paljon järkeä kohdalaisen suppealla otannalla järjestää haastattelututkimusta, ellei se pohjautu juurikin avoimen haastattelun tyyliseen tutkimukseen.

Alasuutari on analysoinut kvalitatiivista tutkimusta pelkkää haastattelututkimusta laajemmin ajatellen. Hänen mukaansa aineiston tuottaminen voi tapahtua myös muulla tavoin, kuten vaikka valmiin aineiston analysoinnilla tai havainnoivalla kenttätutkimuksella (Alasuutari 1999, 27).

Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme ovat käsitelleet omassa teoksessaan "Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö" laadullisen tutkimuksen haastattelutekniikkaa teemahaastattelun osalta. Heidän mukaansa aineistosta etsitään yhteneviä osia, jotka toistuvat eri haastatteluissa, ja näistä eri osista tai piirteistä muodostetaan toistuvia teemoja. Tällä tavoin muodostuva teemahaastattelu mahdollistaa toistuvuuden tai toistuvien merkitysten perusteella kokonaiskuvan luomisen kyseisestä aiheesta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 173).

6 TUTKIMUSTULOKSET

Hain tutkimuskysymyksien kautta vastauksia kaikkiaan neljään eri asiaan. Kaikki kysymykseni käsittelevät taktisen neuvottelun osaa ja osuutta joukkojenhallinnassa, ja olivat lähellä toisiaan, mutta hieman eri näkökulmista tarkasteltuina.

Haastattelu on yksi tiedonhankinnan perusmuodoista. Se on joustava menetelmä, joka soveltuu monenlaisiin tarkoituksiin ja lähtökohtiin. Haastattelut jaotellaan erilaisiin alalajeihin, joita ovat esimerkiksi strukturoimaton haastattelu, puolistrukturoitu haastattelu, teemahaastattelu, syvähaastattelu ja kvalitatiivinen haastattelu. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, 11, 14, 43-44.)

6.1 Tutkimustulokset kysymyksittäin

6.1.1 Kuinka taktista neuvottelua hyödynnetään Oulun poliisilaitoksen alueella joukkojenhallintatilanteissa?

Tähän kysymykseen oli sinällään helppoa saada vastauksia, ja keskustelua syntyi jokaisen haastateltavan kanssa, koska kaikki haastateltavat pystyivät peilaamaan vastauksiaan käytäntöön. Haastateltavat olivat käytännössä yhtä mieltä siitä, että taktinen neuvottelu on muodostunut joukkojenhallintatilanteissa yhdeksi osaksi varsinaista JOUHA -toimintaa. Taktinen neuvottelu on yleisellä tasolla näkyvin osa poliisin toimintaa, ja sen avulla pyritään vaikuttamaan tilanteen jouhevaan eteneeseen. TANE -toiminta alkaa jo ennen muun organisaation toimintaa, keräten tietoa lupahallinnosta ja esimerkiksi mielenosoituksen järjestävältä taholta sekä tarvittaessa myös muilla tiedonhankintakeinoilla. Tilanteen alkaessa ja kehittyessä taktinen neuvottelu pyrkii saamaan mahdollisimman paljon tietoa tilanteen etenemisestä ja luonnollisesti luomaan kontakteja tilanteessa toimiviin keskeisiin henkilöihin sekä järjestävän tahon puolelta, että mahdollisen vastamielenosoituksen puolelta. Taktinen neuvottelu nähtiin luontevana toimintana nykypäivän JOUHA -toiminnassa, jossa tarkoitus ei ole näyttää poliisia mielenosoitusten sammuttajana, vaan paremminkin mahdollistajana. Organisaationa poliisin näkyminen neuvottelijoiden ominaisuudessa on haastateltavien mukaan varmuudella lisännyt positiivista suhtautumista poliisiin mielenosoituksissa, eikä Oulussa ole tarvittu ainakaan tässä vaiheessa voimakasta puuttumista JOUHAN toimesta mielenosoitusten hillitsemisessä.

H1 "Tiivis yhteistyö tilanneorganisaatiossa Tilanne1 kanssa mahdollistaa JOUHA -joukkueen toiminnan jo suunnitteluvaiheessa. JOUHAN sijoittelua varsinaisella toiminta-alueella ja itse toiminnan suunnittelua pystytään tekemään taktisen neuvottelun hankkiman ennakkotiedon pohjalta."

H2 " Toimiessani tilannejohtajana näillä keikoilla, TANE on minulle johtajana se syömähampas. Neuvottelijat tuottavat tietoa keskeltä sitä toimintaa. Neuvottelun avulla voi syöttää sen oman ajatuksen vastapuolelle, tai ainakin yrittää syöttää. Joskus se onnistunutkin."

H4 "Kaikissa Oulun tilanteissa TANE on paikalla tukemassa JOUHAA. Sama tilanne on pitkälle Lapissa."

6.1.2 Kuinka taktisen neuvottelun läsnäolo joukkojenhallintatilanteissa vaikuttaa tilanteen johtamisen kannalta?

Tässä vastaukset hieman vaihtelivat, johtuen pitkälti siitä, että kaikki haastateltavat eivät ole toimineet joukkojenhallintatilanteessa tilannejohtajana, mutta saadut vastaukset olivat samankaltaisia. Jokainen haastateltava on kuitenkin toiminut vastaavassa roolissa kuten Johto1 roolissa jossain muussa tilanteessa, joten kaikki haastateltavat kykenivät näkemään joukkojenhallintatilanteen tilannejohtajan silmin. Kaikki haastateltavat korostivat TANE:ltä saadun ja välitetyn tiedon merkitystä tilanteen johtamisessa. Taktisen neuvottelun läsnäolo oli johtamisen kannalta otettu huomioon jo tilanteiden suunnittelussa. Taktisen neuvottelun käyttäminen mielenosoituksissa ja joissakin vastaavissa tilanteissa kuten urheilutapahtumissa, joissa ennakoidaan olevaan jonkinlaista häiriköintiä, on aloitettu jo ennen varsinaista tapahtumaa. Taktinen neuvottelu on luonut itselleen kontaktit tapahtumaan, ja käynyt läpi poliisin näkökannalta tärkeitä seikkoja, kuten yksinkertaisimmillaan pyrkimyksen yleisen järjestyksen säilyttämiseen koko tapahtuman ajan. Varsinaisessa tilanteessa on koettu, että taktisen neuvottelun toimiessa tapahtumapaikalla varsinaisessa tapahtumien polttopisteessä, on helpottunut nopeaa päätöksentekoa, koska tietoa tilanteen todellisesta luonteesta on saatu nopeasti ja ilman välikäsiä. Tilannejohtajan tai yleisjohtajan ei ole tarvinnut luottaa epäselviin havaintoihin mistään erityisestä, vaan taktiselle neuvottelulle on annettu määräys pyrkiä selvittämään suoraan paikalla, mikäli on havaittu jotakin mahdollisesti poikkeavaa. Näin taktinen neuvottelu on luonut nopean tien lisätiedon saamiseen tilannejohtajalle, ja hänellä on ollut käytettävissä enemmän faktatietoa niin sanotusti "kovien päätösten" takana.

H1 "Johtamisvastuussa oleva Tilanne1 saa koko ajan reaaliaikaista tilannetietoa oman tilannekuvansa ylläpitämiseksi. Tämä vaikuttaa olennaisesti hänen kykyynsä tehdä päätöksiä ja antaa tarpeenmukaisia ohjeita tilanneorganisaatiolle."

H2 "Minulla on ollut tavoitteena saada automatisoitua JOUHA -keikkoihin liittyen TANE, UAS ja koira, se on mielestäni peruskuvio. TANE on olennainen osa nykyaikaista JOUHAtoimintaa, eräänlainen keihäänkärkihän se siellä tilanteessa on."

6.1.3 Vaikuttaako taktisen neuvottelun läsnäolo kohteen toimintaan näkyvästi ja onko tällä vaikutusta joukkojenhallinnan toimintaan?

Kolmas tutkimuskysymykseni eli enemmän hypoteettinen, ja antoi haastateltaville mahdollisuuden tuoda puhtaasti oman näkemyksensä pöydälle. Kysymys oli taktisen neuvottelun vaikutuksesta kohteen toimintaan ja tätä kautta joukkojenhallinnan toimintaan.

Vastauksissa oli havaittavissa poikkeamia, perustuen pitkälti kysymyksen teoreettisuuteen. Mielikuvallisesti kaikki haastatellut olivat kuitenkin samaa mieltä siitä, että taktisen neuvottelun toiminta varmasti on vaikuttanut mahdollisiin kohteisiin ainakin siten, että mikäli heidän tavoitteena on ollut saada aikaan jonkinlainen konflikti, niin sitä ei ole päässyt tapahtumaan, tai ainakin kohteen toiminta tulevaisuudessa tällaisen tilanteen sattuessa tulisi olla peitellympää ja suunnitelmallisempaa kuin ilman taktisen neuvottelun läsnäoloa tilanteessa. Haastatteluissa tuli ilmi myös tilanne (haastattelu H2 ja H3), että voi olla mahdollista, että mikäli halutaan satuttaa poliisiorganisaatiota, niin taktinen neuvottelija on se todennäköinen ja helpoin kohde sellaiseen toimintaan, ja tämä täytyy huomioida myös heidän toiminnassaan.

H3 "Organisaatioturvallisuuden kannalta TANE on tavallaan meille hankala. Siinä neuvolla täytyy olla vähän pelisilmää, että mihin paikkaan voi turvallisesti mennä, ja mistä pääsee ulos. Siinä tarvii sen, joka ei tilanteessa neuvottele, olla vähintään yhtä hereillä ympäristön tarkkailun kannalta. Jos on tosi kuuma paikka, niin eihän sinne sitten voi mennä, tai sitten pitää ainakin ottaa useampi suojamies, ja en tiedä meneekö siinä sitten se neuvottelun etu pois."

Neuvottelijoiden poissaaminen mielenosoituksen keskeltä voi äkillisessä vaara- tai vahinkotilanteessa osoittautua vaikeaksi, mikäli mielenosoittajat ovat yhdenmielisiä, voimakkaalla tahtotilalla varustettuja ja haluavat peittää toimintaa. Haastatteluissa ei tullut ilmi, millä tavoin kohteen toiminnan muuttuminen vaikuttaisi ainakaan ennakoimattomasti JOUHAN toimintaan. JOUHAN toiminta lähtökohtaisesti perustuu muutenkin ympäristön ja kohteen toimintaan reagointiin, joten JOUHAN reagointi tavalla taikka toisella on yleisellä tasolla aina "tavanomaista".

H4 "Tiedonkulku poliisilta järjestävälle taholle kulkee hyvin taktisen neuvottelun kautta. Kansalaisten perusoikeudet toteutuvat hyvin tällä tavoin. Eli tulee ne poliisitoiminnan periaatteet mukaan tässäkin vaiheessa, mikä on jälkikäteen tarkasteltuna aina plussaa."

6.1.4 Kuinka jälkikäteen tarkasteltuna taktinen neuvottelu vaikuttaa tilanteiden ratkaisuun?

Neljäntenä kysymyksenä esitin taktisen neuvottelun vaikutusta tilanteen ratkaisuun niissä tilanteissa, mitä jälkikäteen voidaan tarkastella ja arvioida.

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että taktisella neuvottelulla on poliisin kannalta positiivinen vaikutus tilanteen ratkeamiseen. Osasta tilanteita voitiin samalla tosin arvioida, että ne olisivat päättyneet joka tapauksessa samalla tavalla, riippumatta olisiko paikalla ollut taktista neuvottelua tai JOUHAa, mutta koska poliisin tulee arvioida tilanneorganisaation perustamista jo ennakkotiedon pohjalta, tilanteen ratkeamista ei voida arvioida ennakkoon. Lähtökohtaisesti JOUHAN lähteminen tilanteeseen tarkoittaa aina varautumista jonkinlaiseen häiriöön. Häiriö voi kohdistua mielenosoittajien toimesta ympäristöön, jolloin JOUHA joutuu reagoimaan varsinaisiin mielenosoittajiin. Häiriö voi johtua alkuperäisen mielenosoituksen vuoksi aiheutuneesta vastamielenosoituksesta, jolloin perusoikeuden turvaamiseksi, poliisin on reagoitava tilanteeseen siten, että molemmat osapuolet saavat vaarattomasti ja pelkäämättä osoittaa mieltään kannattamastaan asiasta. Lisäksi häiriö voi kohdistua myös yleisöstä mielenosoittajiin päin, jolloin poliisi joutuu reagoimaan mielenosoittajien turvaamiseksi, ja varmistamaan näiden perusoikeuden toteutuminen, eli sananvapauden ja kokoontumisvapauden toteuttaminen, kuten perustuslaki kaikille meille mahdollisuuden tarjoaa.

H1 "Neuvottelijaa ei lähdetä provosoimaan niin voimakkaasti kuin mustiin pukeutunutta JOUHA - miestä. Palaute mitä on saatu, on enimmäkseen positiivista palautetta siitä, että poliisi on läsnä, turvaamassa mielenosoittajien oikeutta osoittaa mieltä."

Kursivoitu vastaus haastattelun kohteelta H1 on ilmaisu siihen, kuinka joukkojenhallinnan mustapukuiseen poliisiin on joskus suhtauduttu verrattuna neuvottelijaan, joka on kevyemmin varustettu, ja selkeästi enemmän läsnä mielenosoitusten keskellä. Tällä jalkautumisella ihmisten keskelle on käytännön tehtävillä havaittu olevan jollain tavalla rauhoittava vaikutus, ja sillä on ainakin haastateltavien mielestä ollut toivottua vaikutusta myös massoihin. Kun neuvottelija on ollut ihmisten kanssa puheissa, ja hänen kanssaan on keskusteltu ja sovittu asioita, hänen on helpompi vaikuttaa ihmisten tunteisiin, kuin pelkästään virkaansa hoitava poliisimies, joka käskyttää kylmästi kypärän alta. Neuvottelijan vaikutus on usein näkymätöntä, tai ehkä jopa suomalaisessa yhteiskunnassa alitajuisia.

H2 "Vaikuttaa aina. Parhaassa mahdollisessa tilanteessa mielenosoittajat eivät ole nähneetkään JOUHA henkilöstöä. Ainakin henkilökohtaisesti märkä päiväuni on se, että ollaan saatu keikka, ehkä kovillakin tiedoilla, rakennettu organisaatio siihen, ja mielenosoittajat ovat saaneet asioida TANEn kanssa. Kun hommat ovat sujuneet, siitä on jäänyt hyvä mielikuva sekä heille, että meille, ja tilanne on rauennut ns. itsestään. Suunniteltu, varauduttu, mutta mitään ei tapahdu."

6.2 Haastattelujen analysoinnista

Huomasin haastatteluja tehdessäni selkeän muutoksen ensimmäisen ja viimeisen haastattelun välissä. Ensimmäinen haastattelutilanne oli itseltäni paljon hapuilevampaa ja tuotti mielestäni suurimman määrän oppia varsinaisesta haastattelututkimuksen tekemisestä. Viimeistä haastattelua tehdessä osaisi jo odottaa tietynlaisia vastauksia ja pystyi, tai ehkä jopa joutui haastamaan haastateltavaa enemmän kuin aikaisempien haastattelujen kohdalla.

Tutkiessani lähdeoteoksia, havaitsin ainakin Kanasen törmänneen vastaavanlaiseen tilanteeseen. Aikaisemmat haastattelut vaikuttavat seuraaviin, kun haastattelija (minä) yhdistyn jo aiemmin kullekin vastauksia meneillään olevaan haastattelutilanteeseen. Tämä ehkä jopa helpotti omaa ajatuksenjuoksua ja kykenin havainnoimaan joitakin haastatteluissa toistuvia avainasioita paremmin haastattelujen edetessä. Koska oli perehtynyt tutkimuskirjallisuuteen jo ennen haastattelujen ja analyysin aloittamista, saatoin suoraan tehdä päässäni jonkinlaista alustavaa analyysiä aineiston ja teorian välillä. Laadulliseen tutkimukseen kuuluvaa aineiston koodaamista tapahtui siis jo tutkimusvaiheessa. (Kananen 2017, 132)

Luonnollisesti myös omat kokemukset olivat vahvasti läsnä haastattelutilanteissa, ja haastattelu olikin käytännössä pitkälle aiheeseen vietyä keskustelua, eikä niinkään suoraa kysymyksiin vastaamista. Pyysin myös lyhyttä ja selkeää vastausta kysymyksiin, koska halusin pysyä aina sen kysymyksen ympärillä, mitä missäkin vaiheessa kartoitettiin. Kun lyhyt ja selkeä vastaus oli saatu aikaiseksi, sen vastauksen ympärille saatiin muodostettua hyvää keskustelua, ja tehtäviin liittyviä esimerkkejä, joilla vastauksia pystyi elävöittämään.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Taktisen neuvottelun ja joukkojenhallinnan suunnitelmallinen yhteistyö on Oulussa kestänyt nyt noin neljä vuotta. Tänä aikana on kehitetty yhteistä näkymää, toimintamalleja ja harjoiteltu eri skenaarioita, joiden mukaan pystytään toimimaan joko suunnitelmallisesti laadittujen tilanneorganisaatioiden alla sekä yllättävissä vaara- ja vahinkotilanteissa. Tämän on mahdollistanut yhteensopivat henkilökemiat, ja sama työnäky. Kaikki pyrkivät tekemään työtään eteenpäin menevästi, ja kehittämään eri ratkaisumalleja rakentaen koko ajan perustaa tulevaisuuden yhteistyölle. Tässä tutkimuksessa on käynyt ilmi sekä taktisen neuvottelun että joukkojenhallinnan halu toimia yhdessä ja saada molemmat erityistoimet toisiaan tukevaksi.

Tehtyjen haastattelujen pohjalta voidaan sanoa, että taktinen neuvottelu on otettu selkeästi yhdeksi työkaluksi joukkojenhallinnan maailmaan. Sen avulla pystytään vaikuttamaan eri ihmismassojen toimintaan eri tilanteissa siten, kuin poliisi haluaa massojen toimivan. Taktisen neuvottelun avulla kyetään rakentamaan yhteinen sävel mielenosoittajien ja poliisin välille ilman, että poliisi näyttäytyy pelkkänä valtion väkivaltakoneena, joka pakottaa ihmiset toimimaan tietyllä tavalla. Poliisin toimintaa määrittelevät periaatteet kuten suhteellisuusperiaate ja vähimmän haitan periaate näyttelevät olennaista osaa siinä, että eri joukkojenhallintatilanteissa käytetään taktista neuvottelua sovittavana ja neuvottelevana tahona, ennen kuin tarvitaan voimannäyttöä, voimankäytöstä puhumatta. Taktisen neuvottelun ollessa tilanneorganisaatioissa linkkinä mielenosoituksen tai urheilufanien järjestävään tahoon ja olemalla myös itse paikalla poliisin kasvoina, on saatu luotua uusi viestitietty poliisin ja yleisön välille. Mikäli tilanne syystä tai toisesta eskaloituu, mahdollisen voimankäytön jälkipuintia on paljon helpompi perustella ja pitää puolustettavana, kun ensin on pyritty saamaan vaikutus neuvottelijoiden toimesta, ja pelisäännöt luotu siten, että kukaan ei pysty jälkikäteistarkastelussa muuta väittämään.

Tämän työn aihioista on hyvä jatkaa seuraavalla asiasta kiinnostuneella taholla. Laajentamalla tutkimusta kansalliseksi, tutkimalla muiden laitosten toimintamalleja vastaavissa tilanteissa, voidaan uskoakseni luoda jonkinlainen rakenne valtakunnallisille toimintamalleille ja yhteistyölle TANEn ja JOUHAN välillä. Oulussa nyt muutaman vuoden kestänyt toiminta on lähtenyt laajentumaan ainakin Lapin poliisilaitoksen alueelle, enkä näe mitään syytä, miksi vastaava mallia ei voitaisi käyttää myös muualla Suomessa. Nykymuotoinen taktisen neuvottelun koulutus, jota poliisit saavat erillisillä Poliisiammattikorkeakoulun täydennyskoulutuskursseilla, ei juurikaan pidä sisällään koulutusta joukkojenhallinnan osalta. Tämän tutkimuksen kehittäminen hyödynnettäväksi noilla kursseilla olisi myös mahdollinen ja varmasti mielenkiintoinen opinnäytetyön aihe.

7.1 Tutkimuksen laadun varmistaminen

Laadun varmistamista laadullisessa tutkimuksessa voidaan toteuttaa esimerkiksi hankkimalla eri lähteistä aineistoa ja vertaamalla sitä omaan tulkintaan. Siten mikäli on tehty riittävää dokumentaatiota, josta on selvinnyt tulosten ristiriidattomuutta aiempiin tutkimuksiin verrattuna, voidaan puhua laadullisen tutkimusten laadun varmistamisesta. (Kananen 2017, 176–179). Koska tästä käsissäsi olevasta tutkimuksesta ei suoraan löytynyt vastaavaa vertailukelpoista tutkimusta, en suoraan pystynyt Kanasen ohjeen mukaan asiassa toimimaan. Olen kuitenkin itse tullut siihen käsitykseen tehdessäni tutkimukseen liittyvää työtä, että tutkimus on hyvinkin totuudenmukainen, ja tutkimustulokset vastaavat todellisuutta. Empiirisen kokemukseni vastaa haastatteluissa saatuja tuloksia, jossa taktinen neuvottelu on konkretisoitunut yhdeksi joukkojenhallinnan käytettävissä olevaksi työkaluksi. Sen avulla voimme toteuttaa poliisin toimintaperiaatteita kuten vähimmän haitan periaatetta, tarkoituksenmukaisuuden periaatetta, ja suhteellisuusperiaatetta. Ottamalla käyttöön poliisin työn mahdollisesti paras työkalu, eli ihmisten kanssa puhuminen, voidaan mahdollistaa julkisuusmyönteisyys, sekä jälkikäteistarkastelussa on aina mahdollisuus huomioida vastapuolen toisen toimimisen mahdollisuus, kun se on riittävällä tarkkuudella tuotu neuvottelussa esille, ja riittävällä tarkkuudella kirjattu.

7.2 Yhteenvetona

Kaikkiaan uskon tämän tutkimuksen lopputuloksen olevan selkeästi se, että taktinen neuvottelu on ainakin Oulussa tullut jäädäkseen joukkohallinnan yhdeksi työkaluksi. Sitä hyödynnetään niillä tavoilla ja keinoilla, mitkä parhaiten soveltuvat käsillä olevaan tilanteeseen. Oman näkemykseni mukaan yksi parhaimpia ominaisuuksia taktisessa neuvottelussa on sen joustavuus ja monipuolisuus. Taktinen neuvottelu ei ole tarkoitettu pelkästään yksittäisen uhkaavan tilanteen hoitamiseksi neuvottelun keinoin, vaan on ainoastaan mielikuvituksen rajoissa ne tilanteet ja mahdollisuudet, mitä sillä voidaan luoda eri poliisitehtävien hoitamiseksi. Suuri osa poliisitehtävien hoitamista onkin käytännössä lähtökohtaisesti neuvottelua, joskus tilanteen osallisten kanssa, joskus epäillyn kanssa ja joskus vain tilanteeseen sattumalta osuneen ihmisen kanssa. Tutkimuksen haastatteluissa on tullut selkeästi ilmi, että joukkojenhallintatilanteissa neuvottelija on samalla neuvotteleva virkamies, tiedonhankkija ja tiedonvälittäjä, poliisin organisaation keulakuva, kuin se leijonapäinen poliisimiekka, joka laitetaan tilanteeseen ratkaisemaan syntynyt ongelma. Neuvottelijan toimiessa lähempänä ihmistä, hänen on helpompi vaikuttaa positiivisesti sekä ihmisten mieleen, että tilanteen lopputulokseen. Kuten haastatteluissakin on tullut ilmi, taktinen neuvottelija kykenee vaikuttamaan ti-

lanteeseen jo pelkällä läsnäolollaan. Pääosin suomalainen ihminen kunnioittaa poliisia, vaikka mielipiteet eivät olisikaan aina yhteneviä. Näissä tilanteissa neuvottelija onkin parhaimmillaan, luomassa kompromisseja, joissa kaikki kokevat voittavansa.

Kannustan ehdottomasti tämän tutkimuksen laajentamista kansalliseksi tutkimukseksi vertailemalla eri käytäntöjä eri poliisilaitosten välillä. Tässä tutkimuksessa on käyty läpi vain Oulun poliisilaitoksen toimintamallia ja toimintakulttuuria, ja se vaihtelee varmuudella eri laitoksissa ja jopa laitosten sisällä toimivissa joukkojenhallinnan ryhmissä, samaten kuin taktisen neuvottelun ryhmissä. Laajentaen tutkimusta on mahdollisuus yhdessä Poliisiammattikorkeakoulun kanssa rakentaa toimintamalleja ja rakenteita eri tilanteisiin huomattavasti tehokkaammin kuin yhden poliisilaitoksen on itsenäisesti mahdollista. Maailmantilanteen huomioiden on ehdottoman tärkeää kyetä toimimaan mahdollisimman monessa tilanteessa johdonmukaisesti ja tarkoituksenmukaisesti, ja yksi askel siihen on tarkastella toimintaa nykytoimintaa laajemmin. Tämän tutkimuksen laajentaminen olisi hyvä ensiaskel siihen suuntaan.

LÄHTEET

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008: Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki, Yliopistokustannus

Johdatus laadulliseen tutkimukseen, Jari Eskola ja Juha Suoranta, 1998, Vastapaino, Tampere

Johdatus tilastolliseen tutkimukseen, Raine Valli, 2015, PS-kustannus, e-kirj

Laadullinen tutkimus, Pertti Alasuutari, 1999, Vastapaino, Tampere

Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä, Jorma Kananen, 2017, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja

Perustuslaki

Poliisihallituksen määräys: "Poliisin joukkojenhallinnasta", POL-2018-16213

Poliisihallituksen määräys: "Taktisen neuvottelutoiminnan järjestäminen", POL-2018-16210

Poliisilaki

Poliisin operatiivisen toiminnan perusteet, liite samannimiseen Poliisihallituksen ohjeeseen POL-2017-13344

Suomen perustuslaki

The Elements of Police Hostage and Crisis Negotiations : Critical Incidents and How to Respond to Them. James L Greenstone New York : Routledge. 2005 ebook

The Emotionally Intelligent Officer? Exploring Decision-Making Style and Emotional Intelligence in Hostage and Crisis Negotiators and Non-Negotiator-Trained Police Officers, Amy Rose Grubb & Sarah J. Brown & Peter Hall 2018

Tutkielmaa tekemään, Juhani Pihlaja, 2001 Soceda

Valmiuslaki

When Riot Cops Are Not Enough : The Policing and Repression of Occupy Oakland, Mike King, 2017, Rutger's University Press